

INFORMACIJA O REALIZACIJI AKTIVNOSTI U SKLADU SA MAPOM PUTA O IZRADI NOVE STRATEGIJE PAMETNE SPECIJALIZACIJE

Pametna specijalizacija je evropski koncept planiranja politike rasta i razvoja, koji se zasniva na identifikaciji prioritetnih sektora razvoja države, koji predstavljaju njenu konkurentsku prednost, a koji su podržani kroz instrumente naučne i inovacione politike. Planiranje pametne specijalizacije i njena primjena podrazumijevaju saradnju sva četiri sektora (državni, naučni, privredni i civilni) i njihov dijalog u cilju zajedničkog kreiranja pravaca razvoja.

Crna Gora je prva zemlja van Evropske unije koja je usvojila Strategiju pametne specijalizacije 2019-2024 i trenutno se nalazi u završnoj fazi implementacije prvog strateškog ciklusa. S tim u vezi, Crna Gora je u februaru 2024. godine započela proces izrade nove Strategije pametne specijalizacije, koji zahtijeva primjenu kompleksne metodologije u pet faza, za koju je pripremljen plan aktivnosti, odnosno, Mapa puta za izradu Strategije S3.

Faze pripreme Strategije pametne specijalizacije, koje su definisane Mapom puta za izradu nove Strategije pametne specijalizacije, podrazumijevaju sljedeće:

1. Institucionalno jačanje kapaciteta – odnosi se na donošenje formalne odluke o početku procesa S3, njegovom pozicioniranju u strateškom okviru Crne Gore, definisanje uloga u procesu, analizu konteksta, izradu Mape puta, te podizanje svijesti javnosti o konceptu i trening na temu S3;
2. Dijagnostifikovanje/mapiranje potencijala – podrazumijeva kvantitativnu i kvalitativnu analizu sistema, čiji je krajnji cilj definisanje inicijalnog predloga prioritetnih oblasti;
3. Dijalog sa ciljnim grupama i zainteresovanim stranama – poznatiji je kao Proces preduzetničkog otkrivanja (Entrepreneurial Discovery Process – EDP), koji predstavlja široko inkluzivan proces u koji su uključena sva četiri sektora, visoko interaktivan, koji kreće odozdo prema gore, a kroz koji se identifikuju prioritetne oblasti i aktivnosti podrške, a kako bi se naučna i inovaciona politika efikasno usmjerile na podršku istima;
4. Institucionalni kapaciteti za implementaciju – ova faza podrazumijeva formiranje okvira za implementaciju, razvoja sistema monitoringa i evaluacije, kao i razradu finansijskog okvira; i
5. Finalizacija Strategije – poslednja faza pripreme Strategije, koja obuhvata pripremu prvog Nacrta, konsultacije sa zainteresovanim stranama, zvanično usvajanje na Vladi Crne Gore i odobrenje Evropske komisije.

Prva faza izrade Strategije pametne specijalizacije je podrazumijevala jačanje institucionalnih kapaciteta i ona je završena krajem maja i početkom juna 2024. godine. Ministarka prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Anđela Jakšić Stojanović, sastala se u decembru 2023. godine sa generalnim direktorom Udruženog istraživačkog centra (DG JRC), gospodinom Stivenom Kvestom, i tom prilikom je Crna Gora zvanično iskazala interesovanje da želi da započne izradu nove Strategije pametne specijalizacije, te je najavljen novi ciklus strateškog planiranja, što je potvrđeno i u februaru 2024. godine, kada je u pisanoj formi upućen i formalni zahtjev generalnom direktoru Udruženog istraživačkog centra (DG JRC). Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je zaprimilo pismo Udruženog istraživačkog centra, koji predstavlja ključnu instituciju u procesu izrade S3, kojim je iskazana otvorenost za saradnju i podršku tokom pomenutog procesa.

Kao nastavak započetih aktivnosti, a uz podršku eksternog eksperta, u februaru 2024. godine je realizovana obuka pod nazivom "Priprema Strategije pametne specijalizacije". U okviru dijela koji se odnosi na Odluku o pripremi Strategije S3, a nakon dijaloga sa državnim upravom, pripremljena je Informacija o procesu izrade nove Strategije pametne specijalizacije sa

predlogom Mape puta, koja je usvojena na sjednici Vlade Crne Gore od 18. aprila 2024. godine.

U skladu sa metodološkim zahtjevima koji su se odnosili na Odluku o pozicioniranju S3 u strateškom okviru Crne Gore i Odluku o nacionalnoj/regionalnoj dimenziji S3, a shodno Zaključku Vlade broj 08-082/24-2299/2 od 25. aprila 2024. godine, Vlada Crne Gore je odlučila da Strategija pametne specijalizacije, do izmjena regulative za strateško planiranje u Crnoj Gori, predstavlja krovni strateški dokument, kao i da se Strategija pametne specijalizacije pripremi na nacionalnom nivou. Takođe, Ministarstvo prosvjete nauke i inovacija je Rješenjem broj 0503-082/24-542/1 od 29. aprila 2024. godine uspostavilo Nacionalni tim za izradu Strategije pametne specijalizacije. Zadatak Nacionalnog tima za izradu Strategije pametne specijalizacije je da, shodno svojim nadležnostima i definisanim fazama pripreme nove Strategije pametne specijalizacije, u skladu sa Mapom puta za izradu Strategije pametne specijalizacije, sprovede sve potrebne aktivnosti na izradi Strategije i Nacrt dokumenta za naredni šestogodišnji period dostavi Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija na dalje postupanje.

U maju 2024. godine, Ministarstvo prosvjete nauke i inovacija je, uz podršku Udruženog istraživačkog centra (JRC), organizovalo događaj povodom izrade druge po redu Strategije pametne specijalizacije, koji je bio usmjeren na podizanje svijesti o S3. Tokom prve faze je realizovana i Analiza strateških mandata, koja je podrazumijevala intenzivnu komunikaciju sa resornim ministarstvima, sa ciljem prikupljanja informacija na osnovu kojih je napravljen pregled postojećih politika i prioriteta relevantnih za S3.

Druga faza izrade Strategije pametne specijalizacije predstavlja Dijagnostifikovanje/mapiranje potencijala i podrazumijeva dvije podfaze: Kvantitativnu i Kvalitativnu analizu sistema. Navedeni proces je dobio podršku Udruženog istraživačkog centra (JRC) i u tom smislu je angažovan eksterni ekspert koji je razvio predmetnu Metodologiju za Crnu Goru i koji je angažovan za izradu analize naučnih, inovacionih i ekonomskih potencijala i definisanje Izvještaja Kvantitativne analize.

Imajući u vidu da je Kvantitativna analiza, prije svega, podrazumijevala pribavljanje statističkih podataka, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je kroz komunikaciju sa Upravom za statistiku MONSTAT, koja predstavlja nadležno tijelo za proizvodnju statistike u Crnoj Gori, a u skladu sa smjernicama Udruženog istraživačkog centra (JRC), prikupilo tražene statističke podatke i blagovremeno ih dostavilo eksternom ekspertu zaduženom za izradu predmetne analize.

Direkcija za pametnu specijalizaciju, u okviru Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, je početkom decembra 2024. godine, od strane eksternog eksperta, angažovanog od strane Udruženog istraživačkog centra (JRC), zaprimila preliminarni Izvještaj Kvantitativne analize naučnih, inovacionih i ekonomskih potencijala Crne Gore, sa zakašnjenjem od tri mjeseca u odnosu na inicijalnu dinamiku procesa izrade Strategije pametne specijalizacije, koja je definisana Mapom puta za izradu Strategije pametne specijalizacije, čime je konstatovano i notirano vremensko pomjerenje svih narednih faza u okviru pomenutog procesa. Nacionalni S3 tim u okviru Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija je obradio zaprimljeni Izvještaj i proslijedio ključnim akterima koji su uključeni u ovaj proces, na komentare i sugestije. S tim u vezi, Izvještaj je proslijeđen članovima i članicama Nacionalnog tima za izradu Strategije pametne specijalizacije, kao i koordinatorima, članovima i članicama Inovacionih radnih grupa. Nakon obrade i analize, predstavnici S3 tima su zaprimili i objedinili dostavljene komentare i sugestije i iste proslijedili predstavnicima Udruženog istraživačkog centra (JRC), na uvid i dalje postupanje.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija će do kraja decembra 2024. godine zaprimiti finalnu verziju Izvještaja Kvantitativne analize kojim će biti identifikovane preliminarne prioritetne oblasti. Nakon objavljivanja Izvještaja Kvantitativne analize, slijedi detaljna analiza prioritetnih domena, odnosno, faza Kvalitativne analize. Sa ciljem realizacije aktivnosti koja se odnosi na ekspertsku interpretaciju rezultata mapiranja, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacije je u obavezi da obezbijedi ekspertsku podršku za početak Kvalitativne analize, te da imenuje glavnog eksternog eksperta koji će razviti Metodologiju za Kvalitativnu analizu i započeti proces konsultacija. Početak Kvalitativne analize podrazumijeva i kreiranje timova lokalnih eksperata, odnosno, timova za Kvalitativnu analizu (QA timova), za svaku preliminarnu prioritetnu oblast. Prilikom izbora lokalnih eksperata za Kvalitativnu analizu treba voditi računa da isti budu odgovarajući članovi akademske zajednice, poslovnog sektora ili civilnog društva sa dokazanim stručnim kompetencijama, profesionalnim integritetom, snažnim analitičkim i komunikacijskim vještinama i visokim nivoom društvene i profesionalne reputacije.

Sredstva za isplatu imenovanog glavnog eksternog eksperta, kao i lokalnih eksperata koji će biti angažovani u timovima za Kvalitativnu analizu (QA timovi), kao i tokom sprovođenja Procesu preduzetničkog otkrivanja (EDP), su obezbijeđena budžetom Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija za 2025. godinu.

Nakon ekspertske interpretacije rezultata mapiranja, objavljuje se Izvještaj Kvalitativne analize i donosi odluka o S3 prioritetnim oblastima.

Dijalog sa ciljnim grupama i zainteresovanim stranama, odnosno, Proces preduzetničkog otkrivanja (EDP proces) obuhvata trening na temu EDP procesa, identifikaciju zainteresovanih strana za svaku prioritetnu oblast, kreiranje EDP plana i pravila rada, definisanje EDP radnih grupa, sprovođenje EDP radionica i EDP input za S3.

Završne faze dizajna nove Strategije pametne specijalizacije podrazumijevaju Institucionalne kapacitete za implementaciju (izrada vodiča za monitoring, dizajn monitoring sistema, implementacija i uputstvo za finansiranje, dizajn implementacionog okvira), kao i samu Finalizaciju Strategije, koja obuhvata pripremu Nacrta Strategije, javne konsultacije sa zainteresovanim stranama, formalno usvajanje Strategije na nacionalnom nivou i odobrenje Evropske komisije.

U cilju pravovremene realizacije navedenih aktivnosti, a u skladu sa Mapom puta za izradu nove Strategije pametne specijalizacije, potrebno je da Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija imenuje glavnog eksternog eksperta i lokalne eksperte za podršku u procesu izrade Strategije pametne specijalizacije, i to za Kvalitativnu analizu i Proces preduzetničkog otkrivanja (EDP), a sredstva za isplatu naknada za rad glavnom eksternom ekspertu i lokalnim ekspertima su obezbijeđena budžetom Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija za 2025. godinu.